

**UNIVERSITAT
JAUME·I**

**TREBALL FINAL DE GRAU EN
MESTRE/A D'EDUCACIÓ
INFANTIL/PRIMÀRIA**

TÍTOL

**HISTÒRIA DE VIDA: EDUCACIÓ,
FORMACIÓ I DOCÈNCIA D'UN
MESTRE DE VALENCIÀ.**

Nom de l'alumne: Isaac Beltran Alcala

**Nom del tutor/a de TFG: Manuel Martí
Puig**

Àrea de Coneixement

Curs acadèmic: 2015/2016

INDEX

1. Agraïments	3
2. Resum	3
2.1 Paraules clau	3
3. Justificació	4
4. Introducció teòrica	4
5. Metodologia	5
5.1 Passos a seguir en el procés de l'entrevista.....	6
5.1.1 Primer pas: Elecció de la persona entrevistada.....	6
5.1.2 Segon pas: Criteris bàsics per a la realització d'una entrevista de qualitat	7
5.1.3 Tercer pas: Realització de l'entrevista i transcripció d'aquesta	8
6. Resultats	9
7. Discussió i/o conclusions	20
7.1 Proposta de millora	21
8. Bibliografia/ webgrafia	22
9. Annexos	24

1. AGRAÏMENTS

Primerament voldria agrair a Josep Lluís Doñate Fornet per la seua participació voluntària en el projecte, el temps que ens ha dedicat i la seua predisposició a col·laborar contant el relat de la seua vida. També al personal encarregat de la biblioteca municipal de Betxí pel seu tracte i ajuda en la recerca d'informació, i per últim i no menys important a Manel Martí Puig, tutor d'aquest projecte, el qual m'ha ajudat molt per a donar-li forma i que sense ell l'elaboració del mateix no haguera estat possible.

2. RESUM

En el present treball abordarem la identitat docent construïda a partir de diversos elements. Ens centrarem en el procés d'educació, formació i docència d'un professor de llengua valenciana, realitzarem una investigació qualitativa, des de l'enfocament biogràfic-narratiu i utilitzant la metodologia de l'entrevista a un docent que reuneix les característiques requerides, de la qual sorgeix una Història de Vida.

La investigació està relacionada amb una persona que té el valencià com a llengua materna, es va formar com a docent en un primer moment per la rama de Matemàtiques i Ciències Natural, però que l'interés propi per la seua llengua el van portar a formar-se com a docent de valencià per a transmetre els coneixements d'aquesta llengua. Farem referència també a les diferents lleis educatives que han anat succeint-se al llarg del seu procés d'educació i formació i que han afectat en les etapes de docència i els efectes d'aquestes sobre la llengua.

Per desenvolupar aquest treball farem una justificació dels motius d'elaboració del mateix, una xicoteta introducció teòrica als recursos utilitzats, presentarem de manera general la metodologia emprada, el context històric en el qual es va desenvolupar l'educació i la formació del nostre subjecte, la identitat social, personal i professional així com els elements objectius i subjectius de la identitat docent. També extraurem els resultats d'aquesta investigació i tancarem amb les conclusions.

2.1. PARAULES CLAU/DESCRIPTORS:

Història Vida, investigació qualitativa, valencià.

3. JUSTIFICACIÓ

Dins de l'assignatura Treball Final de Grau del grau Mestre/a d'educació primària he triat la proposta Història de Vida, aprenentatge al llarg de la vida, aprenentatge cooperatiu, i sobre aquesta temàtica he decidit investigar la formació de persones adultes, concretament l'educació, formació i docència en valencià d'un mestre especialista en aquesta àrea de coneixement, he volgut saber els motius que durant la seua vida han estat claus per a encaminar la seua carrera professional en aquesta línia, tenint en compte la situació del valencià en l'àmbit social i les repercussions que han tingut en aquesta llengua els diferents canvis legislatius.

Els motius d'aquesta tria són, entre altres, el fet que la meua llengua materna siga aquesta, voler saber com era l'educació abans en l'època de la dictadura franquista i l'evolució que ha experimentat fins a l'actualitat. A més a més, la gran proximitat amb la persona entrevistada ha estat clau, ja que aquesta ha estat present en la meua pròpia formació, tant en l'etapa de l'Educació Secundària Obligatòria com a docent de valencià, com durant el Batxiller com a director del centre on vaig cursar aquests estudis, l'IES Betxí i també en l'àmbit esportiu com a entrenador de futbol en algun dels equips que he jugat.

He decidit utilitzar l'entrevista, un mètode d'investigació qualitativa per a fer una introspecció en la formació de Josep Lluís Doñate Forner, a partir de la qual ha sorgit una Història de Vida, ja que aquest mètode es caracteritza per la possibilitat d'aprofundir en els records més llunyans de la persona, les seues vivències personals, incloent-hi anècdotes, i és un instrument de recol·lecció d'informació amb moltes aplicacions dins del camp de les Ciències Socials.

Durant tot el projecte d'investigació també ha tingut especial rellevància la ubicació dels fets, ja que gran part d'aquests han ocorregut a Betxí, poble natal de l'entrevistat i el meu propi, la qual cosa m'ha servit per a fer un repàs històric a l'educació en el meu poble, les diferents escoles i instituts que han hagut i hi ha actualment i els canvis que en aquests s'han produït.

4. INTRODUCCIÓ TEÒRICA

Per abordar el tema del projecte, he decidit utilitzar el recurs conegut com entrevista, un mètode d'investigació qualitativa. Aquest terme designa comunament la investigació que produeix i analitza les dades descriptives, com paraules escrites o dites, i el comportament observable de les persones (Taylor i Bogdan, 1998).

Es reconeix que la investigació qualitativa processa dades difícilment quantificables com els informes de les entrevistes, que recorre a un mètode d'anàlisi flexible i més inductiu, que s'inspira en l'experiència de la vida quotidiana (Douglas, 1976).

Dins d'aquesta metodologia utilitzem l'enfocament biogràfic-narratiu, una modalitat d'investigació que ens permet ampliar el coneixement sobre què succeeix realment en el món escolar, a través del punt de vista dels implicats, persones anònimes que aporten, per mitjà de testimonis escrits, una mirada personal i íntima del seu procés educatiu.

El mètode biogràfic pot utilitzar tres tipus de narratives diferents (Pujades, 1992):

- Els relats de vida, biografies tal com són contades pels narradors.
- Els biogrames, registres biogràfics més reduïts que suposen la recopilació d'una àmplia mostra de biogrames personals a efectes comparatius.
- Les històries de vida, reconstruccions biogràfiques a través dels relats dels seus protagonistes i d'altres fonts complementàries.

En el nostre cas ens centrem en aquest últim tipus. A partir de la realització de l'entrevista ens ha sorgit una història de vida, la del subjecte entrevistat, representant un procés de reconstrucció dels esdeveniments que ha viscut i la transmissió de la seua experiència vital personal. Inclou informació acumulada del subjecte, en aquest cas; educació, formació i docència. En aquest mètode l'investigador actua com a transcriptor i relator dels fets que són narrats per l'entrevistat.

Per dur a terme aquesta tasca, l'investigador mitjançant una narrativa lineal, utilitza les gravacions de la conversa, en format d'àudio o audiovisual, per a posteriori transcriure-les i extraure resultats propis de la investigació, un aspecte que s'ha vist millorat gràcies a les noves tecnologies, ja que l'avanç d'aquestes ha facilitat l'accés a qualsevol dispositiu de gravació d'àudio o vídeo.

5. METODOLOGÍA

En aquest treball hem decidit utilitzar la metodologia de l'entrevista, de la qual ha sorgit una Història de Vida. Aquest és un recurs que permet descobrir la història en particular del subjecte entrevistat (Balderas, 2013), un repàs en profunditat a les seues vivències personals respecte a un tema determinat. Aquesta tècnica utilitza, per a recollir dades necessàries per a la investigació, una conversació orientada amb una o més persones, entre un entrevistador i un o més entrevistats en la que es crea un diàleg amb un propòsit professional. És un recurs dels molts amb els que es conta en una investigació qualitativa que permet accedir a certa informació sobre les persones entrevistades. Ho podem descriure com una conversació durant la qual l'entrevistador formula una sèrie de preguntes, que poden estar prèviament concretades amb l'entrevistat o no,

depenent si volem que aquest les prepare especialment, per no variar en temes que no són d'interés per a la investigació.

Fent referència al nomenat anteriorment, l'entrevistador ha de comptar amb un esquema o guió per a orientar la formulació de preguntes en la direcció correcta, ajudant a fer aquesta més productiva. Aleshores podem parlar d'entrevista estructurada o formal, o però pel contrari, en cas que les preguntes compten amb respostes més obertes, parlaríem d'entrevista no estructurada o informal. En el nostre cas hem orientat l'entrevista de forma estructurada, per a seguir un ordre cronològic dels fets i orientar-la cap a l'ensenyament en concret, encara que després les preguntes plantejades no s'han formulat d'igual manera, sinó que amb l'avanç de la conversa anaven sorgint de noves, per tal d'aprofundir en una etapa en concret o deixar tancada completament una etapa determinada.

5.1 PASSOS A SEGUIR EN EL PROCÉS DE L'ENTREVISTA

5.1.1 Primer pas: Elecció de la persona entrevistada.

El primer pas a seguir és l'elecció de la persona a entrevistar, és a dir, els criteris a seguir per elegir l'entrevistat. Hem de tindre en compte els objectius i la finalitat del treball, açò vol dir que al ser de tipus acadèmic i sobre diversos ítems relacionats amb l'educació i la docència, la persona elegida ha d'estar estretament relacionada amb aquesta àrea, una persona que haja sigut formada com a docent i haja exercit la docència o s'encontre exercint-la actualment. Un altre criteri és que la persona triada haja sigut formada en l'àrea de valencià, ja que volem observar en la investigació com l'educació d'aquesta llengua ha anat evolucionant al llarg del temps i durant el període històric en el qual l'entrevista't ha desenvolupat la seua educació i docència.

L'anteriorment nomenat ho designarem com a criteri bàsic, ja que d'altra banda, hem cregut convenient que un dels requisits per a triar a aquesta persona, siga el fet que hi haja un vincle de confiança entre l'entrevistador i entrevistat, una persona propera en qui la conversació fluïska per tal d'abordar episodis significatius de la seua vida, ja que per contra si elegim algú de poca confiança, és possible que l'entrevista compte amb un nivell d'aprofundiment baix i dèbil. És per això que la persona triada ha estat Josep Lluís Doñate, una persona propera qui a més ha estat present en la meua pròpia formació, durant l'etapa de l'Educació Secundària Obligatòria com a docent de llengua valenciana i director del mateix centre, l'I.E.S. Betxí durant l'etapa de Batxiller. A més cal tindre en compte la disponibilitat horària i predisposició d'aquest.

5.1.2 Segon pas: Criteris bàsics per a la realització d'una entrevista de qualitat.

Per començar, una entrevista de qualitat es determina per una bona conversació entre els interlocutors, no per una bateria de qüestions de resposta curta, on les preguntes són de tancades, sinó obertes per abordar diversos temes i permetre a l'entrevistat contar les experiències més significatives detalladament, no es tracta d'una enquesta, sinó una conversació fluida.

Després de confirmada la persona a entrevistar, aquesta és informada mitjançant una carta de presentació que, amb fins acadèmics, se li realitzarà una entrevista personal, la qual serà gravada, en vídeo en el nostre cas, per tal de ser posteriorment transcrita, ja que sense la deguda autorització no es pot realitzar l'entrevista. Aquesta és expedida en el nostre cas des del departament d'educació de l'UJI, pel tutor del treball Manel Martí Puig i complimentada i signada per la persona entrevistada.

Durant l'entrevista hem creat un ambient relaxat i agradable, motiu pel qual hem buscat el millor moment, lloc i circumstàncies possibles. Un criteri molt important per obtenir una bona entrevista, i en l'inici d'aquesta, podem començar amb preguntes com: "¿com va el dia?", "¿com estàs?", per tal de crear una atmosfera agradable.

Quant a les preguntes aquestes es formularan seguint el cicle vital de la persona, és a dir, estructurades en etapes: Infància, joventut i edat adulta, dividint aquesta última en tres parts segons els anys, 25-39, 40-60 i 61 endavant, tenint en compte que el nostre subjecte té actualment 63 anys. Tindre present aquesta línia de temps ens permetrà organitzar i guiar l'entrevista correctament, obtenint informació específica per etapes. Aquestes han de ser a desenvolupar, en cap cas respostes breus de sí o no, tenint en compte no interrompre el relat fins que aquest finalitza i, en alguns casos, l'entrevistador ha d'animar a l'entrevistat per a ampliar les descripcions i, tenint en compte que aquest últim pot desviar el focus d'atenció o saltar d'una etapa a una altra sense tancar l'anterior, en aquest cas tampoc interrompem però en finalitzar el seu torn de paraula el convidarem a tornar per tal de tancar-la correctament.

Entre els materials comptarem amb una llibreta per fer anotacions durant l'entrevista, ja que pot ser durant la mateixa es pensen noves preguntes durant el relat de l'entrevistat per tal de no interrompre'l i no oblidar-nos-en d'aquestes, a la vegada que també anotar qualsevol element que considerem d'importància i desitgem reprendre'l posteriorment. En cap cas farem la transcripció de l'entrevista durant la realització de la mateixa, ja que si ho fem, no prestarem la correcta atenció al nostre subjecte.

En finalitzar l'entrevista podem demanar a la persona que ens faça una apreciació general del relatat, sense emetre criteri d'opinió, a més d'agrair la seua col·laboració i oferir-li l'opció si vol una còpia del treball finalitzat, ja que aquest serà d'ús públic com ell mateix ha signat en l'autorització pertinent. L'entrevista com a tal tindrà un temps acordat d'entre 1 hora i 2 hores com a màxim, que en cas de ser necessari, es poden diverses sessions prèviament concertades. Respecte a la transcripció de l'entrevista, aquesta es farà com més aviat millor, tenint frescs els detalls de la mateixa per tal de no oblidar-los. L'entrevista es transcriurà en la seua totalitat, sempre respectant les paraules exactes utilitzades per l'entrevistat, respectant els fets tal qual han ocorreguts i deixarem veure l'entrevistat per obtenir la seua aprovació o modificar aquells aspectes els quals ell corregisca o mostre el seu desig que no hi apareguen en la redacció final.

5.1.3 Tercer pas: Realització de l'entrevista i transcripció d'aquesta.

Per a realitzar l'entrevista citarem al nostre subjecte un dia i hora que dispose de temps suficient per a no interrompre la seua rutina i atendre'ns correctament el temps que aquesta requerisca. Prepararem abans els mitjos que anem a utilitzar per a la gravació, com la càmera de vídeo o la gravadora d'àudio, en el nostre cas el mitjà utilitzat ha estat una càmera GO PRO que era el que disposàvem, no obstant això, si hi hagués sorgit algun problema amb aquesta, també teníem preparat un dispositiu mòbil. Dies abans també li vam fer arribar un guió a l'entrevistat per tal que fera memòria dels temes que anàvem a abordar de la seua infància i joventut, així com organitzar els períodes de la seua vida per a seguir una estructura lineal, encara que després durant el transcurs de l'entrevista aquestes no han estat formulades d'igual forma. També vam preparar un guió per al seguiment d'aquesta, estructurant les diferents edats en etapes. (Annex 1 i 2)

L'entrevista vam decidir realitzar-la en un lloc en comú per a les dues parts i amb relació amb l'educació, com és el centre IES Betxí, lloc d'estudi de les etapes d'ESO i Batxillerat per la meua part i centre on ha exercit la docència durant molts anys i és actualment director per part del nostre subjecte. La duració de la sessió no es va estendre més enllà d'una hora, encara que hi vam tindre dues interrupcions per unes telefonades importants per a ell, on fem un tall en la gravació, ja que aquesta conversa pertany al seu àmbit personal i cap al final tenim un altre tall ja que vam conversar sobre un tema també personal que l'entrevistat ens va demanar que no apareguera en l'edició final.

Poc després de la realització d'aquesta vaig procedir a la transcripció d'aquesta, fent en alguns casos correccions ortogràfiques, ja que el nivell de llenguatge de la conversa era l'estàndard, utilitzant moltes paraules col·loquials. Una vegada transcrita li vam fer arribar al nostre entrevistat perquè ens donara el seu vistiplau de la mateixa, moment en el qual ens va demanar que

modificarem algunes parts per a donar-li format i una vegada realitzats aquests canvis ens va donar l'aprovació definitiva per a procedir a la seua interpretació.

6. RESULTATS

Josep Lluís Doñate Forner, professor i director del I.E.S Betxí, va nèixer el 6 d'abril de 1954 en la localitat de Betxí. Comença el primer període escolar dins del marc de la Llei d'Educació Primària de 1945 (BOE número 199, del 18 de juliol de 1945), promulgada durant la dictadura espanyola, recollia la ideologia de Règim Franquista, presidida pel pensament nacionalcatolicisme i considerava l'educació com un dret de la família, església i Estat.

“era una escolarització basada en el caràcter confessional, en l'obligatorietat que tenia donat el règim franquista que estava des de l'any 1939.” P. 1, L. 3.

Aquesta llei establia l'inici escolar a partir dels 6 anys i aquest tenia un caràcter confessional, establia obligatorietat i dividia l'ensenyament en aquest nivell en dues etapes diferenciades, una general dels 6 a 10 anys i una altra de caràcter especial de 10 a 12 anys, fent una distinció entre alumnes, els que continuarien estudiant batxiller com a pas anterior a la universitat i els que continuarien els estudis encaminats al mercat de treball.

“jo comence la primera etapa educativa en 6 anys, en pàrvuls de 6 anys, en una escola pública.” P. 1, L. 5.

Aquesta llei dotava al clero d'una autoritat major inclús de la que havia gaudit en períodes anteriors, i encara que l'escola era gratuïta, com disposa l'article número 13, també existien escoles privades o de l'església (B.O.E. núm. 199, de 18 de juliol de 1945).

“després d'haver passat el primer curs de l'ensenyament, que era de primària, vaig passar a acabar la primària en l'escola parroquial, [...]nosaltres pagàvem una quota corresponent per a poder accedir.” P. 1, L. 7.

Establia també aquesta llei la separació de sexes per raons morals i d'eficiència pedagògica en l'article 14, ja que l'ensenyança d'aquestes anava orientat a la feina domèstica, artesanía i indústria domèstica, article 23, mentre que a ells se'ls orientava, segons les seues aptituds, per a una formació superior intel·lectual o per al treball industrial o activitats agrícoles (B.O.E. núm. 199, de 18 de juny de 1945). En 1915 les monges Trinitàries Descalces van obrir el “G.E. Santíssimo Cristo de la Piedad” en la placeta de la pietat, una escola que va estar funcionant fins als anys setanta del passat segle (Nebot i Mesado, 2014).

“La ubicació del centre estava en la “Placeta de les Monges” que déiem, és en la plaça Sant Roc actualment, en una casa cantonera que hi havia, en el carrer Eguia Monzonís.” P. 1, L. 14.

En eixe moment, en el context històric, ens encontrem dins de la dictadura del general Francisco Franco, instaurada després de guanyar la Guerra Civil que va tindre lloc entre els anys 1936 i 1939, provocada pel colp d'estat que es va produir en contra de la II República (1931-1939). A conseqüència, l'educació es va veure fortament afectada per la part ideològica del Règim, i en l'escola estaven obligats a aprendre tot el relacionat amb aquesta, amb motiu de generar en els xiquets un sentiment de legitimitat pel Règim, un intens patriotisme, valors cristians i instruir en un pensament de la dreta conservadora i antiseparatista, censurant tot el relacionat amb la República, inclosos els docents que havien estat simpatitzants d'aquesta.

“teníem que resar, cantar les cançons del Règim, tots els dissabtes també hi havia classe i ens donaven el *santo y seña*.” P. 1, L. 24.

Fent referència a la llengua, en la República es va voler promoure el valencià com a llengua vehicular en l'ensenyança, però amb el franquisme això no va ser possible i es va establir l'ús del castellà en tot el territori nacional. No obstant això, a Betxí com molts altres llocs del País Valencià, en cap moment es va deixar de parlar el valencià, encara que estava prohibit en educació i que l'ús públic del mateix era sancionat, en les relacions interpersonals igualment s'utilitzava i a més destaquem un fet clau per a la futura formació del nostre protagonista com a docent de valencià, ja que utilitzar de ben menut la llengua pròpia li va ser de gran ajuda.

“normalment en períodes que no eren de caràcter estrictament escolars, la comunicació entre nosaltres era en valencià, la qual cosa ens va beneficiar molt perquè no vam perdre en cap moment el contacte amb la llengua materna.” P. 1, L. 33.

Quant a la següent etapa educativa, també hem de fer referència a la llei que en eixos anys estava vigent, la llei d'Ordenació de l'Ensenyament Mitjà (BOE núm. 58, de 26 de febrer de 1953), continuant amb una ideologia nacional i catòlica, naix amb la finalitat de regular l'ensenyament secundari, amb el canvi de mentalitat que succeeix durant el pas de l'autarquia, que havia imposat el govern d'Espanya, a l'expansionisme econòmic. Estableix l'accés a l'ensenyament amb una prova d'ingrés.

“s'estableix un període que comprenia el Batxillerat elemental de 4 anys i un altre que era el Batxillerat superior de 2 anys. [...] en acabar els dos cursos de Batxillerat superior, feies una revàlida que et permetia o bé accedir a fer els cursos d'orientació universitària, per poder accedir a la universitat, o bé accedir a les carreres que permetien accedir només al batxillerat corresponent.” P. 1, L. 40.

Així, després de realitzar i aprovar la prova d'ingrés, va accedir al col·legi Ribalta, ubicat en la capital de la província, ja que en eixe moment no existia a Betxí un institut propi per a realitzar l'ensenyament mitjà, per tant els alumnes del poble que desitjaren continuar amb els estudis de

Batxiller elemental, havien de desplaçar-se fins a Castelló. Per sort aquell mateix any, gràcies al consistori de Betxí, es va començar a fer el batxiller també a l'escola on havia cursat les ensenyances primàries i així els estudiants no havien de desplaçar-se i més avant es va construir un institut al poble

“Després d'eixe ingrés es va aconseguir fer en el mateix lloc on es feia l'escola parroquial, [...] l'ajuntament va fer un centre nou, actualment desaparegut perquè s'ha fet una escoleta damunt, que era el centre Pascual Meneu, i ahí ja entrem fent 4t de Batxiller Elemental.” P. 2, L. 5.

Aquest centre encara no estava habilitat per fer el Batxillerat superior. Per fer-lo calia anar a altres localitats o ciutats del voltant que disposaren d'instituts on l'oferiren i on finalitzar l'ensenyament mitjà i realitzar la revàlida corresponent per a continuar el procés formatiu encaminat cap a la universitat.

“En acabar 4t vam fer la revàlida i vam accedir a Vila-real, al Francesc Tàrrega, un institut públic, i allí vam fer cinqué i sisé, que era el Batxillerat superior.” P. 2, L. 11.

Durant el període mencionat en el paràgraf anterior, en l'educació continua el castellà com a llengua única en matèria d'estudi, no obstant això, els anys als quals fa referència són entre el 1966 i 1972, quan alguns intel·lectuals es dedicaren a la normalització del valencià, es publica també el llibre “Nosaltres els valencians” de Joan Fuster i el contacte amb la llengua creixia.

“a través d'alguna lectura que et venia de la zona de Catalunya, algun còmic o alguna cosa que tenia algo d'interés, es començava a publicar alguna coseta en valencià per l'acadèmia de Lo Rat Penat i ja et movia l'interés per conèixer la normativa de la llengua.” P. 2, L. 15.

Aleshores assistim a un moment clau en la formació del nostre docent, ja que és quan comença a tindre més interès pel valencià, a més en l'etapa mitjana era el moment per plantejar el futur acadèmic, és a dir, si es volia continuar cap al món laboral o cap a la universitat.

“et permetia començar a tindre eixa inquietud per fer la llengua pròpia com a llengua vehicular a través de l'àmbit acadèmic.” P. 2, L. 19.

En aquesta part, durant l'entrevista, va sorgir la pregunta de si va ser durant el Batxiller que va decidir dedicar-se a la docència, a la qual la resposta va ser afirmativa, fent un incís que en un principi ell volia escollir un altre camí dins de l'educació, és a dir, la primera opció no va ser aquella de la que exercís hui en dia, sinó que volia encaminar-se cap a l'esport, desplaçant-se inclús fins a la capital d'Espanya, ja que en aquell moment Castelló no oferia aquesta titulació, però una malaltia va fer que no finalitzara amb tot aprovat i li va sorgir la idea de no continuar formant-se, però gràcies al seu pare es va centrar, esforçant-se per aprovar tot en setembre i

aconseguint-ho, després d'això va realitzar el curs de preparació universitària, fixat en la llei 24/1963 del 2 de març sobre la modificació de la Llei d'Ordenació de l'Ensenyament Mitjà (BOE núm. 55, de 5 de març de 1963), en l'article 83, i realitzant una prova de maduresa al final d'aquest, el qual li va permetre accedir als estudis de magisteri.

“jo volia dedicar-me a la docència, però a un altre tipus de docència, [...]vaig tindre una lesió de genoll que em va impedir acabar acadèmicament totes les assignatures, [...] aquell estiu vaig dedicar temps a la recuperació, [...] vaig arribar a la revàlida i volia anar-me'n a Madrid a fer el curs de preparador físic, d'educació física, però al plantejar-ho en casa em van donar tots els condicionants que hi havia a nivell econòmic. No es podia permetre, [...] a més a més que jo tenia un germà bessó que també anava a encetar els estudis de magisteri i això em va fer decidir, en lloc d'anar-me'n a Madrid quedar-me fent magisteri a Castelló, amb la qual cosa anava a suposar menys costos a nivell familiar, anava a permetre que jo em centrés en el camp educatiu, no en la rama que m'haguera agradat, però també encetava un procés que dins de magisteri ho podies agafar com a línia, encara que, en uns primers moments, no estava tan especificat.” P. 2, L. 24.

L'etapa d'estudis universitaris també va estar fixada per la llei del 21 de desembre de 1965 (BOE núm. 306, de 23 de desembre de 1965), la qual regula les Escoles Normals de Magisteri, que segons foren organitzades, per l'Estat, Església o per entitats o persones de caràcter públic o privat, en estatals i no estatals, article 62. La de Castelló era pública estatal i els estudis de magisteri es feien primer, entre 1916 i 1960, a l'institut Ribalta, a partir de la dècada dels 60 i fins a 1996 es va traslladar al carrer Herrero, on va estudiar Josep, i finalment, en l'actualitat, els estudis de magisteri es realitzen en la Facultat de Ciències Humanes i Socials, en el campus de Riu Sec. L'estructura comprenia un total de 3 anys.

“tenies dos anys de formació acadèmica i un de pràctiques en un centre públic. Això una vegada acabat et permetia tindre el títol: Mestre d'Educació Primària.” P. 2, L. 45.

Una vegada obtingut el títol, hi havia dos possibilitats per accedir al cos de mestres, una era, segons establia la llei 169/1965 sobre la reforma de l'Ensenyança Primària, en l'article 63, i citem textualment: “*Los alumnos de mejor expediente académico y calificación de prácticas ingresarán directamente en el Cuerpo del Magisterio Nacional en la forma que reglamentariamente se establezca.*” (B.O.E núm. 306) que va aconseguir el seu germà, ell d'altra banda va haver de recórrer a l'accés ordinari.

“al meu germà, que va traure el número 1 de la promoció i automàticament va estar incorporat al cos de mestres. [...]Jo vaig fer crec que el 5é o 6é, [...] per accedir al cos vaig tindre que fer les oposicions reglades.” P. 3, L. 4.

Establia un condicionant també aquesta llei, en l'article 73: "*El Ministerio de Educación Nacional fijará, de acuerdo con las Delegaciones Nacionales de Juventudes y Sección Femenina, los cursos de capacitación en las «actividades juveniles de tiempo libre» que habrán de realizar los alumnos para la obtención del título de Maestro*", això vol dir que aquest curs era obligatori, tot aquell que finalitzara la formació com a docent havia de realitzar-lo per tancar completament el cicle. Ell, per la seua part, el va realitzar al campament d'Alcossebre.

"si tu acabaves la carrera de magisteri i no feies aquest curs no et donaven el títol, anava tot lligat." P. 3, L. 13.

Després de tot aquest procés, per començar a formar part del cos de mestres només li faltava l'últim pas; superar el concurs oposició. No obstant això havia d'esperar, ja que a Espanya estava instaurat el Servei Militar Obligatori, conegut popularment com "la mili", vigent des de la Constitució de 1812 promulgada a les Corts de Cádiz, que ha anat sofrint modificacions al llarg del temps i que es va veure obligat a realitzar en 1975 impedint-li opositar en aquell moment.

"no vaig poder fer oposicions eixe any que va durar i "pico". P. 3, L. 21.

En un principi, aquest establia que l'edat de reclutament era als 18 anys, però una de les modificacions va ser que els estudiants podien demanar una pròrroga fins als 27 anys, i ell comença aquesta en 21 anys. Aquest servei a molta gent li va afectar amb molta duresa, ja que perdien feines al haver d'abandonar aquestes per un llarg període o pel fet d'abandonar la família entre d'altres, per a ell els efectes no van ser negatius i a més la seua vinculació amb el món esportiu també va jugar un gran paper per fer aquesta etapa més passatgera.

"jo tampoc estic descontent, vaig tindre molta sort, pel fet de ser mestre vaig estar donant classes d'alfabetització en el *cuartel*, [...] va coincidir que el capità es va assabentar que jugava a futbol i va vindre a cridar-me que hi havia unes competicions esportives a nivell regional, dins de la regió militar, i em va animar a participar dins de l'equip d'atletisme del *cuartel*". P. 3, L. 22.

Aleshores, tenim que durant la "mili" es va dedicar a entrenar i anar a competicions amb molts bons resultats en algunes, arribant fins i tot al més alt del pòdium, classificant-se, fins i tot, per a competicions nacionals. Així, entre entrenaments i competicions, només va realitzar una setmana de *cuartel* per ordre del capità i ens trobem en aquesta etapa amb una curiosa anècdota.

"l'última setmana de "mili" la vaig fer de *cuartel*. [...] el dia que va morir Franco em tocava servici de cuina." P. 3, L. 42.

En arribar aquest punt durant l'entrevista, vam reprendre el tema de la llengua, preguntant si durant els estudis de magisteri com a la "mili" el valencià es va utilitzar en algun moment, responent amb negació, només aquelles persones que tenien interès per la llengua es

preocupaven per aprendre de forma autodidàctica. Encara que havia mort el dictador, la imposició del castellà a tot el país continuava.

“Nosaltres sí, a nivell local sí que féiem algunes cosetes, però sempre dins d'eixa voluntarietat, d'eixe seguir una preparació enciclopèdica que dic jo.” P. 4, L. 12.

Passem ara a les oposicions, les quals va realitzar després del servici militar, ens conta que les realitza en Alcoi en 1977. Aquell any es desplaça fins a Alcoi, per jugar a futbol, però ell no volia només practicar esport, també volia tindre assegurat un treball, a poder ser relacionat amb l'educació, com a condició per a anar-hi. La feina que li aconseguiren va ser realitzar activitats esportives al col·legi La Uxola, continuant en contacte directe amb el món educatiu. Al mateix temps, es convoquen oposicions aquell any en Alacant, es presenta i aprova les oposicions per l'especialitat de Matemàtiques i Ciències Naturals aquell mateix estiu i ens trobem amb el primer treball com a docent.

“vénen a buscar-me per a jugar a futbol a Alcoi i jo pose un condicionant i és que em buscaren un lloc de treball. [...]Es van convocar eixe any moltes places en Alacant l'estiu de 1977. Al estar allí, em vaig matricular allí i vaig tindre la sort d'aprovar. [...] El setembre d'eixe mateix any em van donar interí en el mateix Alcoi, en el col·legi, que hui ja no és col·legi, que seria el Cervantes” P. 4, L. 19.

Quan ell comença la docència, el sistema educatiu va experimentar un canvi significatiu dins dels distints nivells, per la Llei General d'Educació de l'any 1970 (BOE número 187, de 6 d'agost de 1970), establint la següent estructura:

- Educació maternal de caràcter voluntària de 2 a 4 anys.
- Educació Preescolar de 4 a 6 anys i també de caràcter voluntari.
- Educació General Bàsica, aquesta obligatòria i gratuïta de 6 a 14 anys amb 3 cicles:
  - Cicle inicial de 2 anys.
  - Cicle mitjà de 3 anys.
  - Cicle superior 3 anys.
- Batxillerat Unificat Polivalent de 15 a 18 anys.
- Després per accedir a la universitat es realitzava el Curs d'Orientació Universitària.
- Estableix els cursos de Formació Professional.

En el marc d'aquesta llei, comença el procés com a docent en el centre Cervantes d'Alcoi i la primera classe és un 3r de primària. Aquí ens ocorre un fet a important i és un dels que podem identificar com clau per a decidir dedicar-se a la docència de la llengua valenciana més avant.

“allò era un centre de primària i aleshores jo vaig agafar un 3r de primària.[...] vaig tindre un cas d'un xiquet que va tindre un problema important, de caràcter físic, que es va trencar una cama i jo anava de vesprada [...]a donar-li classes a sa casa i, per cert, en agraïment la mare d'aquell xiquet em va regalar el primer diccionari de català, [...],

el Pompeu Fabra, me'l va regalar la mare del xiquet que vaig anar a donar classe de forma voluntària, sense cobrar cap "perra", perquè era un xiquet que tenia jo a la meua classe." P. 5, L 1.

Cal ressenyar en aquest punt que en aquests anys, entre el 1975 i 1978, es van produir al nostre Estat una sèrie de canvis polítics i socials importants; mor el dictador Francisco Franco en 1975, es produeixen les primeres eleccions democràtiques que converteixen Adolfo Suárez com a cap de l'Estat l'any 1976, es creen unes corts constituents i es promulga una nova Constitució Espanyola en 1978, en la qual s'estableix el reconeixement de les distintes llengües de l'Estat, concretament en l'article 3, punt 2, i cite textualment: "Las demás lenguas españolas serán también oficiales en las respectivas Comunidades Autónomas de acuerdo con sus Estatutos." També en aquests anys, concretament en 1978 i 1979 el Institut de Ciències de l'Educació organitza els cursos per a l'obtenció dels distints graus de valencià.

"ahí ja veig que hi havia possibilitat d'estudiar els graus de valencià, i trac el grau elemental el primer any i en el segon any el mitjà i el superior el següent, la qual cosa em va servir a posteriori per a aconseguir el títol de Mestre en valencià." P. 5, L. 16.

Tenint en compte que ja anava encaminant-se cap a la docència de la seua llengua, en aquest moment de l'entrevista va sorgir la pregunta sobre si durant tot el procés de formació anterior havia pensat i decidit dedicar-se a la docència del valencià, ja que les classes es continuaven fent en castellà, però en la relació amb altres mestres, alumnes i pares s'utilitzava el valencià, i a més la Constitució de 1978 donava oficialitat al mateix dins de la Comunitat Valenciana. En aquest període també començava els seus inicis en el món de la política.

"Això i junt al fet que em vaig involucrar en moviments en l'àmbit polític de caràcter nacionalista, en el Partit Socialista del País Valencià, que era un moviment polític nacionalista, doncs ja em va motivar per dedicar-me a l'ensenyament del valencià." P. 5, L. 31.

Després d'Alcoi a l'any següent va estar a Dénia, en l'escola Vessanes on conviu amb diverses persones relacionades amb el nacionalisme, com Manel Joan i Arinyó, i aquest any el compatibilitza donant classes de valencià a Xaloc, dins la campanya Carles Salvador, on era encarregat d'ensenyar el valencià a persones adultes que tenien interès propi per aprendre'n i amb açò identifiquem un altre fet important en la decisió d'encaminar el seu futur docent.

"el director d'aquell col·legi va estar també alcalde de Dénia pel Bloc Nacionalista Valencià i portava la coordinació del Carles Salvador, [...] i em va motivar per anar a donar classes del Carles Salvador a un poble que es diu Xaloc, un poble que està a La Marina Alta, [...] i jo anava amb el meu "cochet" dos dies a la setmana, tenia 3 alumnes, però va ser una època molt bonica, eixe fet d'estar en contacte en persones

majors que no eren els que tenies en classe sinó que volien aprendre la llengua de forma voluntària i tenien certa edat, [...] Aquest fet va ser un moment clau en la meua decisió a l'hora de destinar la meua carrera cap a eixa línia." P. 6, L. 7.

Seguidament, l'any 1980, va obtenir la plaça com a propietari definitiu a Crevillent, fent classes a un 5é de primària al col·legi Francisco Candela, on ja va començar fent docència en la llengua pròpia. Aquest any també on entra en vigor, en juny, una nova llei educativa, la primera després de la Constitució de 1978, la Llei Orgànica de l'Estatut de Centres Escolars (BOE 154, de 27 de juny de 1980), LOECE, amb el govern d'UCD, la qual va introduir un model democràtic en l'organització dels centres docents i va regular la creació d'òrgans col·legiats de govern que representaren a tots els sectors de la comunitat educativa, mestres, alumnes i les associacions de pares d'alumnes.

"Allí tenia un aula de 5é de primària, però començava a donar alguna cosa en valencià, les persones del centre que impartíem valencià crearem, dins del mateix poble, un grup de coordinar, de com fer les classes i altres." P. 6, L. 20.

Continuant amb el canvi de centres, demana l'any 1981 el concurs de trasllats i l'1 de setembre li donen la plaça definitiva de mestre d'E.G.B, en un concurs que es feia abans i on va estar 4 cursos fins a 1985, any quan sorgeix una nova llei educativa, la LODE, amb el govern del PSOE. La Llei Orgànica Reguladora del Dret a l'Educació, mantenia l'estructura com estava regulada a la llei del 70, amb l'EGB i BUP, però va canviar el sistema de subvencions a escoles privades per un nou sistema de concerts, article 47 (BOE 159, de 4 de juliol de 1985), que les obligava a complir diversos requisits i imposava un barem que les obligava a admetre preferentment els nens que vivien més a prop de cada escola, els que tenien menys recursos econòmics o els que ja hi tenien germans. A més, va incloure per primera vegada el dret de professors, alumnes, pares i personal d'administració i serveis a participar en la gestió i el funcionament dels centres docents gestionats amb fons públics, a través dels consells escolars. Aquest any, per trasllat, canvia de centre, més prop de casa.

"abans es feia un concurs que es deia dels deumilistes, consistia en què tu podies concursar a escoles normals o podies concursar a pobles que tingueren major de 10.000 habitants, [...] jo vaig demanar pobles de Castelló i València que tingueren més de 10.000 habitants [...] i vaig tindre sort i em van donar Sagunt, [...] a l'Ausiàs March, un col·legi públic." P. 6, L. 27.

Arribem, després de Sagunt, a un altre trasllat, aquesta vegada més prop de casa, a Castelló en l'any 1986, i la seua tasca consistia en establir les bases d'un centre capaç de donar l'ensenyament completament en valencià. En l'any 1983 s'aprova la Llei d'Ús i Ensenyament del valencià, que tindria un efecte important per a definir la feina que realitzava Josep eixos anys, i a

partir d'eixe moment comença a oficialitzar-se l'ensenyament del valencià i en valencià en els distints nivells educatius, s'instauren programes d'ensenyament en valencià (PEV), d'incorporació progressiva (PIP) i posteriorment s'adopten programes d'immersió lingüística en aquelles zones de major dificultat lingüística, com diu al D.O.G.V de l'1 de desembre de 1983, article 18, punt 1: "La incorporació del valencià a l'ensenyament és obligatòria en tots els nivells educatius. Als territoris castellanoparlants que es relacionen al Títol Cinqué, la incorporació esmentada s'hi farà de forma progressiva, atenent a la situació sociolingüística particular, de la manera que reglamentàriament siga determinada."

"m'anomenen en comissió de serveis com a director de l'escola Censal de Castelló [...] i la meua missió, dins de l'escola que vam encetar en 4 mestres, era posar els fonaments per a obrir en Castelló una escola que treballara les línies en valencià." P. 7, L. 18.

Després de Castelló, li donen la plaça definitiva al seu poble, Betxí, i des del 86 fins al 91 ens conta que va participar activament en un projecte per a la remodelació dels dos últims cursos del període escolar conegut com a l'EGB, el qual començava a distingir aquests com a una etapa diferent, el qual agafaria una forma més definida amb la promulgació de la LOGSE en 1990 quan es canvia l'estructura de formació coneguda fins ara.

"participem fins a l'any 91 en l'experiència que s'estava fent per a fer la reforma educativa del cicle superior de l'EGB, com te dit abans, el cicle d'EGB suposava fins a 8é i en eixe període, nosaltres l'escola de Betxí entrem en un projecte experimental, d'uns 4 anys o 5 anys, en el que 7é i 8é comencem a diferenciar com a un primer cicle de l'ESO que, posteriorment es programaria en la LOGSE". P. 6, L. 45.

Aquesta, la Llei Orgànica d'Ordenació General del Sistema Educatiu (BOE número 238, de 4 d'octubre de 1990), va ser promulgada en l'any 1990, pel govern del PSOE, introduïa l'escolaritat obligatòria fins als 16 anys, el descens de 40 a 25 alumnes per aula i l'especialització del professorat en les àrees de llengües, música o educació esportiva. L'estructura que es dividia de la següent forma:

- Educació Infantil de 0 a 6 anys no obligatòria.
- Educació Primària de 6 a 12 anys obligatòria.
- Educació Secundària Obligatòria de 12 a 16 anys.
- Batxillerat de 16 a 18 anys no obligatori i en aquesta mateixa franja d'edat Formació Professional de grau mitjà.

Durant eixe període es produeix una habilitació dels mestres de primària per accedir als llocs de treball que marcava la LOGSE, dins de les diferents especialitats, i es va obrir un període per a

què els docents presentaren les titulacions que disposaren per accedir a les diferents adscripcions.

“jo em vaig adscriure per haver entrat en el cos per matemàtiques i ciències, tenia adscripció per a donar matemàtiques i ciències, per tindre el títol de mestre en valencià tenia adscripció per a donar valencià i català, i per donar el cicle de primària, el cicle inicial o primària, per eixes 4 adscripcions podia anar funcionant.[...] aleshores quedava una plaça de valencià i a posteriori la vaig agafar jo i ja vaig començar tot el procés donant valencià fins que vam entrar ací al centre, com a comissió de servei primer i després ja em van donar com a mestre de secundària per a donar classe al primer cicle.” P. 7, L. 8.

En aquests anys abandona durant un període el centre de Betxí, concretament en 1992, ja que entra en comissió de servicis al CEP, Centre de Professors, per anar a explicar als centres els programes d'ensenyament del valencià per a la seua inclusió al Projecte Educatiu de Centre, però l'any 1993 torna al col·legi i és en 1996 quan comença la docència a l'I.E.S. Betxí, on entra com a especialista en valencià per al primer cicle de l'ESO i encara continua en actiu com a professor de valencià i, des de 2009, com a director d'aquest institut en l'actualitat.

Tenint el compte tot el camí recorregut, és evident la progressió que ha experimentat el valencià, tant en la societat com en l'àmbit educatiu, i li preguntem si el valencià anava agafant més forma, al que ens respon que sí encara que hi havia alguns camps en els quals no es va fomentar l'ús de la llengua, com en els centres concertats, on haguera sigut profitós que un requisit per a convertir-se en centre concertat haguera estat fer obligatori l'ús del valencià, i que, entre d'altres, això va ser un motiu que el van portar a deixar l'assessoria del CEP, perquè en l'àmbit personal el seu pensament quant a la promoció del valencià no anava pel mateix camí.

“Efectivament, des de la promulgació de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià, el valencià ja era més habitual, sobretot a nivell educatiu, a nivell de mitjans de comunicació no tant, que jo crec que és ahí on ha estat el camp de batalla, a nivell de col·legis privats tampoc.” P. 7, L. 34.

Cal destacar que la formació inicial del professorat és molt important, però que una formació continua és necessària i clau per a millorar qualsevol sistema educatiu. Els docents necessiten formació adaptada a les noves necessitats educatives que requereixen els alumnes a causa del canvi constant i l'evolució, cada vegada més ràpida, de la societat. Aquest fet fa que siga pràcticament impossible que els professionals ho aprenguen tot amb la formació inicial o la continua, per la qual cosa cada vegada pren més importància l'aprenentatge informal, és a dir, aquell en què la persona assumeix la responsabilitat de continuar formant-se per a donar resposta

a nous reptes. Una altra de les qüestions que vam formular era si havia continuat formant-se una vegada acabat magisteri.

“És precis, el fet que no hi haguera res a nivell institucional que marcara unes pautes de formació no significava que el docent no estava al dia. Concretament, ací al País Valencià, va haver-hi un moviment important quant a la renovació pedagògica i és el que s’anomenaven Escoles d’Estiu. Tots els estius es feien escoles en les quals es feien distints cursets per a què els seus ensenyaments et serviren per a després aplicar-los a l’escola. Aleshores, jo he assistit a moltes Escoles d’Estiu.” P. 8, L. 6.

Tot això abans que es crearen els centres de formació del professorat, després enumera una sèrie de cursos, tant en aquests centres, com l’EOI, inclús la Universitat Jaume I, alguns d’aquests obligats per les diferents lleis que han anat succeint-se i altres completament de forma voluntària.

“quan es muntaren els centres de formació del professorat vaig encetar el primer any fent comunicació audiovisual, [...] vaig fer també el curs de formació de directors, [...] he fet dos cursos de romanés bàsic, he estat també en l’Escola d’Idiomes apuntat i m’ha tret el grau de A2 d’anglès, [...] he fet sobretot cursets adequats a la dinàmica del tracte escolar com per exemple; prevenció d’abandó escolar, tractament d’alumnes conflictius, convivència escolar, habilitats socials i resolució de conflictes, gestió del procés d’ensenyament aprenentatge, la gestió de qualitat en un centre educatiu, xarxa de centres de qualitat en l’elaboració mapa de processos i com ensenyar per competències.” P. 8, L. 11.

Tornant al tema de la llengua, al llarg de l’entrevista a Josep Lluís, observem que el valencià en uns primers moments només és utilitzat com a llengua de comunicació entre els parlants d’aquesta, ni en l’àmbit administratiu ni l’educatiu s’utilitza encara que trobem diverses persones entregades a la llengua, acadèmies i entitats que lluiten per recuperar la història, cultura i promoure la llengua valenciana, sobretot als darrers anys de dictadura quan la repressió era menor i al principi de la democràcia i, sobretot, amb la Llei d’Ús i Ensenyament del valencià, però arribant-nos cap al final de l’entrevista volem saber l’opinió personal respecte a la llengua, des de la LOGSE fins a l’actualitat. Amb açò fem menció al paper que han jugat els partits polítics per a donar més o menys importància a la llengua, ja que en el relat trobem la promulgació de moltes lleis educatives diferents en períodes curts de temps entre una i altra, de vegades provocat pels canvis de governs, tenint aquest gran efecte sobre la promoció del valencià.

“depén del govern de torn, a nivell de la Generalitat, li dóna més importància o menys, i això és important. Els governs de dretes tenen por a perdre eixa gamma de bo que tenien ocult amb la secessió lingüística, de que si valencià o català, i tenen més reparo a l’hora de desenvolupar algo que marque definitivament una situació ja, diguem, fixa i

estable, sempre estan tocant cosetes, [...] mentre que els governs d'esquerres sempre tenen més clar quin és el camí a seguir." P. 8, L. 42.

En aquestes últimes línies vull fer una xicoteta menció al fet que un docent no finalitza la tasca d'ensenyar una vegada acabat l'horari escolar, ja que d'una forma o d'altra ensenya i transmet els seus coneixements pràcticament les 24 hores del dia. En molts casos docents que treballen en escoles o instituts al matí ho compaginen amb altres feines de vesprada en acadèmies, repassos, escoles d'idiomes, universitats o alguna feina relacionada amb l'àmbit esportiu. Josep també ha dedicat temps al llarg de la seua vida a altres tasques, relacionades amb el món educatiu, dins de l'àmbit esportiu o televisiu entre altres.

"Si, el treball relacionat amb l'educació ha sigut en el món esportiu, jo vaig traure el títol d'entrenador de futbol juvenil i posteriorment el d'entrenador de futbol de regional, fins a tercera divisió, i encara que he estat en algun equip gran. [...] Després, a nivell personal, em mou prou el tema audiovisual i de fet porte una televisioneta en marxa i el fet de gravar coses de caràcter cultural i esportiu m'ha encaminat també a la docència." P. 9, L 9.

7. DISCUSSIÓ I/O CONCLUSIONS

Aquest treball m'ha permés aprendre a utilitzar una nova eina dins del camp de les Ciències Socials, referides a l'educació, com la metodologia de la investigació mitjançant una entrevista a un subjecte per a obtenir la seua història de vida.

A més, m'ha permés fer una mirada enrere dins de l'educació al País Valencià, a com era aquesta abans i com ha anat evolucionant des de mitjans del segle XX fins ara, els canvis que s'han produït en la societat valenciana, investigar i aprofundir en les lleis educatives promulgades i derogades, a més d'aprendre una miqueta més d'història del meu propi poble, les escoles que hi havia i les que continuen actualment i com aquestes han anat evolucionant per donar resposta a les demandes educatives exigides.

Un altre punt favorable en la realització del projecte ha estat conèixer de primera mà la història de vida de Josep Lluís, una persona que d'una manera o una altra ha estat present durant tota la meua vida, tant en l'àmbit acadèmic, com en el social i l'esportiu.

Per tancar m'agradaria fer una reflexió sobre el món educatiu i la formació continua. És més que evident que dia a dia l'educació avança, creix i evoluciona, i en aquest aspecte és de vital importància que aquells que es dediquen o vulguen dedicar-se a la docència prenguen consciència de la importància de continuar formant-se, no val en aprovar la carrera, oposicions,

aconseguir plaça fixa i ja en l'après en aquest període és suficient, han d'estar preparats per a donar resposta als nous reptes que van sorgint, ja que en les seues mans recau el pes de formar a altres persones, tant xiquets, com adolescents i adults, i la qualitat d'aquesta formació és determinant per al futur d'aquests. Des de la meua pròpia experiència puc dir que aquest fet ha estat determinant, ja que en la formació que he rebut m'ha motivat per voler formar-me com a docent, ensenyar el que sé i aniré aprenent al llarg de la meua vida a altres persones, per a formar a aquestes de la millor forma possible i poder oferir un ensenyament de qualitat.

7.1 Proposta de millora

Aquest projecte ha estat encaminat a investigar l'educació, formació i docència de Josep Lluís, una proposta de millora seria incidir en aquesta investigació en l'etapa de formació des del punt metodològic, és a dir, de quines eines es dotava als futurs docents durant els estudis de magisteri i com aquesta ha anat també evolucionant i adaptant-se, confrontant-la amb un altre subjecte de formació més actual.

D'altra banda, també es podria fer aquesta mateixa investigació aplicant els mateixos criteris a un altre docent d'altra zona valencianoparlant amb característiques similars a les del nostre subjecte i fer una confrontació dels resultats de les dues, les diferències entre l'educació i formació d'un i l'altre, els diferents motius que els van influenciar per decidir dedicar-se a la docència del valencià i confrontar com el context històric va afectar ambdós subjectes, ja que la història de vida d'una persona i d'una altra sempre seran diferents, amb diferents contextos, anècdotes i experiències personals.

8. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

Acadèmia Valenciana de la Llengua (2005). *Sobre principis i criteris per a la defensa de la denominació i l'entitat del valencià*. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua.

Agulló, V. (2010). Anàlisi de la realitat sociolingüística del valencià. *Papers*, 96(2): 501-504.

Artola, M. R. (2004). *Centenari dels estudis de magisteri a Castelló de la Plana*. Castelló: Universitat Jaume I.

Balderas, I. (2013). Propuesta de guión de entrevista para el estudio de la identidad docente. *Revista Latinoamericana de Metodología de la Investigación Social*, 3(6): 73-87.

B.O.E. número 199, de 18 de juliol del 1945 pàgines 385-416.

B.O.E. número 58, de 26 de febrer de 1953, pàgines 1119-1130.

B.O.E. número 55, de 5 de març de 1963, pàgina 3747.

B.O.E. número 306, de 23 de desembre de 1965, pàgines 17240-17246.

B.O.E. número 187, de 6 d'agost de 1970, pàgines 12525-12546.

B.O.E. número 154, de 27 de juny de 1980, pàgines 14633-14636.

B.O.E. número 159, de 4 de juliol de 1985, pàgines 21015-21022.

B.O.E. número 238, de 4 d'octubre de 1990, pàgines 28927-28942.

Constitució Espanyola de 1812, disponible en el següent enllaç:

http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Hist_Normas/ConstEsp1812_1978/Const1812

Constitució Espanyola de 1978, disponible en el següent enllaç:

<http://www.congreso.es/consti/constitucion/indice/index.htm>

Cucó, A. (1977). Actituds polítiques i lingüístiques al País Valencià contemporani. *Treballs de sociolingüística catalana*, 1: 67-80.

Díaz, M. D. C. A., i Rico, A. P. (2012). *Les cooperatives d'ensenyament al País Valencià i la renovació pedagògica i social (1968-1976)*. Universitat de València.

D.O.G.V número 133, de l'1 de desembre de 1983, pàgines 1460-1473.

Douglas, J.D. (1976) *Investigative social research. Individual and team field research*. Beverly Hills: Sage

Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana 2006, disponible en el següent enllaç:
http://www.congreso.es/consti/estatutos/ind_estatutos.jsp?com=79

Moncusí, A., Juan, L. (2011). El valencià en la docència i l'aprenentatge a la facultat de ciències socials de la UV: usos, conflictes y expectatives. En: *Arxius de ciències socials*, 2011, 24: 107-118.

Nebot, F., Mesado, X. (2014) *Una mirada al passat del nostre poble: Betxi. Número 1 de Lo nostre*. Betxí: Caixa Rural Betxí, 2014.

Nicolàs, M. (2004). De la identitat del poder al poder de la identitat: Algunes consideracions sobre la situació de la llengua catalana al País Valencià. *Revista Catalana de Sociologia*. Barcelona: Associació Catalana de Sociologia, 20: 63-83.

Pitarch, V. (1983). Un cas singular del conflicte lingüístic: la situació actual del País Valencià. *Treballs de sociolingüística catalana*, 5: 41-51.

Pujadas, J. J. (1992), *El método biográfico, el uso de las historias de vida en las ciencias sociales*. Cuadernos Metodológicos, nº 5, Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS).

Rivas, J. I., Hernández, F., Sancho, J. M., Núñez, C. y Esbrina, G. (2012). Historias de vida en educación: Sujeto, Diálogo, Experiencia. Barcelona: *Dipòsit Digital UB*. Recuperat de: <http://hdl.handle.net/2445/32345>

Taylor, S.J, Bogdan, R. (1984). *Introduction to Qualitative Research Methods: The Search for Meanings*, 2e ed. New York: Wiley.

Annex 1. Plantejament de preguntes per a l'entrevista.

Dades personal

Nom i cognoms:

Data de naixement i lloc:

Població actual:

Professió/ns:

Estudis realitzats:

Cursos de formació continua:

Altres dades rellevants:

- 1- ¿A quina edat i en quin any va començar la primera etapa educativa? ¿Duració? ¿Va ser en un col·legi públic o privat? ¿On estava ubicat? ¿Com es deia el centre? ¿Sap la llei educativa vigent d'aquesta etapa? ¿Estudiava en valencià o en castellà? ¿En cas de no estudiar-lo a l'escola, on va aprendre a parlar-lo? ¿Quina corrent política dominava o quin era l'estat de la societat?
- 2- ¿Edat i nom de la segona etapa i duració? ¿On va tindre lloc? ¿Col·legi públic o privat? ¿Va canviar la llei educativa durant aquesta etapa? ¿Quina va ser i quines conseqüències va tindre? ¿Es va veure afavorit l'ús del valencià?
- 3- ¿Edat i duració de la següent etapa? ¿Lloc? ¿Corrent sociopolítica? ¿Públic o privat? ¿Algun canvi significatiu en l'educació o l'ús del valencià? De les etapes que hem comentat, ¿va ser en alguna d'aquestes que va decidir formar-se com a docent? ¿Què va influenciar aquesta decisió? ¿Com es deia la titulació?
- 4- ¿Com va continuar la seua formació? ¿On va tindre lloc? ¿Aquesta (en el cas) va ser en valencià majoritàriament o també s'inclouïa el castellà? ¿Va trobar dificultats en aquesta etapa? ¿Com es trobava el valencià com a idioma en la societat general i la política?
- 5- ¿Quin va ser el procés que va seguir per a convertir-se en docent? ¿En quin any el va realitzar?
- 6- Una vegada com a docent, ¿en quin centre va començar? ¿Quines eren les seues funcions els primers anys (assignatures impartides)? ¿La seua àrea de treball es realitzava sempre en valencià?
- 7- ¿Ha estat en diversos centres com a docent? Si és afirmatiu, ¿en quins?
- 8- ¿Durant tota la seua vida tant d'estudiant com de docent, ha notat que la influència política sobre l'ensenyança i docència en valencià? És a dir, si segons la corrent política dominant el valencià s'ha vist beneficiat o perjudicat.
- 9- ¿Ha rebut formació continuada una vegada exercint ja la docència? ¿Quin tipus de formació?

Annex 2. Guia per al seguiment de l'entrevista.

Infància (0-11 anys).

- Lloc de naixement i de la vivenda.
- Primera etapa escolar (anys, tipologia, xics i xiques per separat, pública o privada) nom i lloc de l'escola, llengua emprada pels Mestres, duració...).
- Lloc i ambients on utilitzava el valencià.
- Societat.
- Activitats més comunes.
- Rutina diària.
- Segona etapa (mateixos ítems).
- Anècdotes.

Adolescència (12-17 anys).

- Següent etapa educativa (mateixos ítems).
- Influència mestre en particular.
- Canvis en les lleis educatives.
- Canvis quant a l'ús del valencià.
- Canvis socials.
- Algun moment clau per decidir dedicar-se a la docència.
- Anècdotes.

Joventut (18-25 anys).

- Servei militar obligatori.
- Continua en la formació.
- Treball a la vegada que estudia.
- Procés de formació com a docent.
- Accés a l'educació.
- Vocació/ interessos.
- Canvis en les lleis educatives.
- Canvis quant a l'ús del valencià.
- Canvis socials.
- Observacions a tindre en compte.

Jove Adult (26-39 anys).

- Exercint com a docent (àrees de treball, llengua emprada, canvis respecte a l'educació rebuda i a l'estada com alumne).
- Més formació relacionada amb la docència.
- Canvis en les lleis educatives.
- Canvis quant a l'ús del valencià.
- Canvis socials.

Adult (40-60 anys).

- Consolidació en l'ofici docent.
- Diversos treballs.
- Expert en alguna matèria en concret.
- Experiències pròpies de l'educació.

- Canvis a les lleis educatives.
- Canvis quant a l'ús del valencià.
- Canvis socials.
- Èxits més importants.
- Objectius i metes.

Adult major (61 anys i més).

- Opinió sobre l'estat actual de l'educació i concretament de la llengua valenciana.
- Opinió sobre l'educació i formació personal en comparació al procés actual.
- Valoració del sistema educatiu actual.
- Valoració general de la pròpia història.
- Observacions a tindre en compte per al resultat final del treball.

Annex 3. Transcripció de l'entrevista.

1 - ¿A quina edat i en quin any va començar la primera etapa educativa?

2 Bueno, ací tenim que diferenciar una miqueta que en la Llei d'Educació Primària de l'any 1945,
3 comença a establir una sèrie de condicionants quant a l'escolarització. Encara que era una
4 escolarització basada en el caràcter confessional, en l'obligatorietat que tenia donat el règim
5 franquista que estava des de l'any 1939, quan es va acabar la guerra, jo comence la primera
6 etapa educativa en 6 anys, en pàrvuls de 6 anys, en una escola pública, però posteriorment,
7 després d'haver passat pel primer curs de l'ensenyament, que era de primària, vaig passar a
8 acabar la primària en l'escola parroquial. Era una escola que es va formar i que la parròquia era la
9 que tenia la veu cantant en quant aplicava el professorat i nosaltres pagàvem una quota
10 corresponent per a poder accedir a l'escola. Era una escola teòricament unitària, on hi havia
11 distints graus segons l'edat dels alumnes, i ahí vaig acabar la primera etapa educativa fins als 12
12 anys, que era quan començava la part de l'ingrés si volies continuar els estudis.

13 - Quedem que l'educació va ser de 6 anys, el col·legi era públic. ¿La ubicació del centre?

14 La ubicació del centre estava en la Placeta de les Monges que déiem, és en la plaça Sant
15 Roc actualment, en una casa cantonera que hi havia, en el carrer Eguia Monzonis, s'entrava per
16 davant, i accedíem a la primera planta que és on estava l'aulari i uns servicis al fons de l'aulari. La
17 ubicació era pràcticament dins del poble.

18 - Sap la llei educativa que estava vigent en aquesta etapa educativa?

19 Com he dit abans la llei educativa era la llei General d'Educació de 1945, la primera que es
20 va fer a posteriori de la II República, que és quan es va procedir al colp d'estat i van encetar un
21 govern del dictador Franco, i aleshores doncs es va establir una llei que, d'alguna manera,
22 donava obligatorietat a eixa etapa educativa, però, a més a més era una etapa educativa que era
23 confessional, ja que la part de la religió tenia molta importància i per la ideologia que recollia
24 l'escola era la pròpia del Règim, teníem que resar, cantar les cançons del Règim, tots els
25 dissabtes també hi havia classe i ens donaven el "santo y seña" i féiem la corresponent part
26 ideològica de l'educació i a partir d'ahí enceta la segona fase.

27 - Per tancar la primera fase, ¿la llengua d'estudis quina era?

28 La llengua d'estudis era el castellà, va haver-hi un intent durant la II República d'instaurar
29 el valencià com a llengua d'estudi però, el fet que triomfara el colp d'estat franquista, va fer que tot
30 eixe progressisme en les lleis educatives anaren cap enrere i es tornara a un sistema centralista
31 on el valencià estava totalment prohibit a l'escola i només es donava les classes en castellà. Per
32 suposat que nosaltres com a xiquets, nascuts i crescuts en el sí matern parlant la llengua materna
33 que era el valencià, normalment en períodes que no eren de caràcter estrictament escolar, la
34 comunicació entre nosaltres era en valencià, la qual cosa ens va beneficiar molt perquè no vam
35 perdre en cap moment el contacte amb la llengua materna.

36 - Així tanquem la primera etapa educativa. En la segona: ¿quin era el nom de l'etapa? ¿en
37 quin any la va començar? ¿la duració?, i el mateix, ¿on va tindre lloc? si el col·legi era
38 privat o públic.

39 Ahí va haver-hi un canvi en la llei, concretament l'any 1953, es produeix una Llei d'Ordenació
40 de les Ensenyances Mitges, aleshores, dins del marc legal, s'estableix un període que comprenia
41 el Batxillerat elemental de 4 anys i un altre que era el Batxillerat superior de 2 anys. Per accedir al
42 Batxillerat elemental s'havia de fer una prova d'ingrés i per al Batxillerat superior també i en

1 acabar els dos cursos de Batxillerat superior, feies una revàlida que et permetia o bé accedir a fer
2 els cursos d'orientació universitària, per poder accedir a la universitat, o bé accedir a les carreres
3 que permetien accedir només al batxillerat corresponent, per tant els estudis mitjos jo els faig en el
4 marc de la llei del 53, aleshores fem l'ingrés en 12 anys en el Rivalta de Castelló.

5 Després d'eixe ingrés es va aconseguir fer en el mateix lloc on es feia l'escola parroquial,
6 es va encetar un procés per a fer el batxillerat a nivell municipal, va ser el propi ajuntament el que
7 va instaurar aquestes ensenyances per a què l'alumnat es poguera quedar al poble, i ahí vaig fer,
8 en el mateix centre que vaig fer l'educació primària, vaig fer fins a 3r de Batxillerat elemental.
9 Posteriorment, l'ajuntament va fer un centre nou, actualment desaparegut perquè s'ha fet una
10 escoleta damunt, que era el centre Pascual Meneu, i ahí ja entrarem fent 4t de batxiller elemental.
11 En acabar 4t vam fer la revàlida i vam accedir a Vila-real, al Francesc Tàrrrega, un institut públic, i
12 allí vam fer el cinqué i sisé que era el Batxillerat superior i també acabarem ahí la revàlida.

13 Seguíem fent els estudis en castellà, no hi havia cap norma que et permetera tindre com a
14 llengua vehicular en cap assignatura el valencià, però ja començaves a tindre algun contacte,
15 a través d'alguna lectura que et venia de la zona de Catalunya, algun còmic o alguna cosa que
16 tenia algo d'interés, es començava a publicar alguna coseta en valencià per l'acadèmia de lo Rat
17 Penat i d'alguna manera ja et movia el interés per conèixer la normativa de la llengua, apareixien
18 en alguns pobles publicacions, hi havia també en marxa, a nivell local, alguna "revisteta" on es feia
19 algun "articulet" ja en la nostra llengua i demés i et permetia començar a tindre eixa inquietud per
20 fer la llengua pròpia com a llengua vehicular a través de l'àmbit acadèmic.

21 - Després, una vegada acabat el batxiller, va ser en aquesta etapa quan va decidir dedicar-
22 se a l'educació, a la docència?

23 Ahí jo tinc dues qüestions enfrontades, jo volia dedicar-me a la docència, però a un altre tipus
24 de docència. He sigut una persona que sempre m'ha agradat el futbol i de fet, en acabar 6é, vaig
25 tindre una lesió de genoll que em va impedir acabar acadèmicament totes les assignatures en
26 setembre i em vaig plantejar abandonar els estudis, però vaig tindre sort que el meu pare va ser
27 conscient del que portava entre mans i em va dir: "O estudis o futbol, si no estudies el futbol,
28 automàticament, desapareix." Aleshores, aquell estiu vaig dedicar temps a la recuperació
29 d'aquestes assignatures i les vaig aprovar en el mes de setembre, vaig arribar a la revàlida i volia
30 anar-me'n a Madrid a fer el curs de preparador físic, d'educació física, però al plantejar-ho en casa
31 em van donar tots els condicionants que hi havia a nivell econòmic. No es podia permetre, a nivell
32 familiar, haver de suportar uns costos considerables, a més a més que jo tenia un germà bessó
33 que també anava a encetar els estudis de magisteri i això em va fer decidir, en lloc d'anar-me'n a
34 Madrid quedar-me fent magisteri a Castelló, amb la qual cosa anava a suposar menys costos a
35 nivell familiar, anava a permetre que jo em centrés en el camp educatiu, no en la rama que
36 m'haguera agradat, però també encetava un procés que dins de magisteri ho podies agafar com a
37 línia, encara que, en uns primers moments, no estava tan especificat les assignatures, sinó que
38 era com un ensenyament global però sempre va ser motivat per eixa situació.

39 - Una vegada acabat aquest període, ¿quina va ser la següent etapa? El lloc i els mateixos
40 ítems.

41 La següent etapa és passar a fer magisteri, ahí la Llei General d'Educació del 65 crea una
42 reforma educativa important, en nivells acadèmics, i també regula les escoles de formació, eixa llei
43 del 65 regula les normals, que es deia abans a les escoles de magisteri, i fixa els graus
44 d'implantació, aleshores, es podia accedir a la normal, que estava en Castelló, mitjançant el
45 Batxillerat superior i en la revàlida corresponent i tenies dos anys de formació acadèmica i un de

1 pràctiques en un centre públic. Això una vegada acabat et permetia tindre el títol: “Mestre
2 d'Educació Primària”.

3 Fixava també, aquella llei, la possibilitat que els millors expedients acadèmics accediren al
4 cos de mestres directament, cosa que li va passar al meu germà, que va traure el número 1 de la
5 promoció i automàticament va estar incorporat al cos de mestres sense haver de fer oposicions.
6 Jo vaig fer crec que el 5é o 6é, però com el tall per número d'alumnes estava anterior, per accedir
7 al cos vaig haver de fer les oposicions reglades.

8 Ahí, a banda de crear el pla d'estudis, marcava també que el mestre havia d'estar preparat
9 per a fer activitats de caràcter juvenil de temps lliure, cosa que, per a tindre el títol, havies de
10 passar un estiu en un campament, en un alberg de la Delegació de Joventuts i de la secció
11 femenina, concretament nosaltres el vam fer en Alcossebre, i allí féiem tot tipus d'activitats
12 d'educació física com handbol, basquet, ... en fi, tota una sèrie d'activitats que et preparava per a
13 fer activitats de temps lliure, que aleshores era monitor esportiu. Això venia prefixat per llei i si tu
14 acabaves la carrera de magisteri i no feies aquest curs no et donaven el títol, anava tot lligat.

15 - ¿L'edat era entre els?

16 Ahí estem parlant de l'any 75 quan vam acabar, 12 anys primària, 4, 16, 18, ahí estem parlant
17 dels 18, quan vam acabar als setanta... , 20 i 21 anys.

18 - Estava implantat el servei militar obligatori aleshores, ¿el va realitzar i com va afectar?

19 Sí, ahí en l'any 75, vam anar a la “mili”, el meu germà com tenia ja plaça directa
20 automàticament va haver de demanar una excedència perquè li havien atorgat destí, i jo com no
21 tenia plaça no vaig poder fer oposicions eixe any que va durar i “pico”.

22 Com va afectar? Bueno, segons com es mire, jo tampoc estic descontent, vaig tindre molta
23 sort, pel fet de ser mestre vaig estar donant classes d'alfabetització en el *cuartel*, vaig conèixer a
24 gent de distints pobles i regions i això també és enriquidor. Dins d'eixa possibilitat, em vam fer
25 *cabo de cuartel* i després vaig fer els estudis per a traure *cabo primero*. Com a *cabo primero* era
26 responsable quan em tocava setmana de companyia, però va coincidir que el capità es va
27 assabentar que jugava a futbol i va vindre a cridar-me que hi havia unes competicions esportives a
28 nivell regional, dins de la regió militar, i em va animar a participar dins de l'equip d'atletisme del
29 *cuartel*. Vaig tindre sort, vam anar a les competicions regionals i vaig guanyar la medalla d'or en
30 els 200 m lliures i això em va permetre accedir a la competició nacional.

31 Per tant, ahí va ser un període en el qual anàvem a València a entrenar, un company i jo,
32 aquell company feia salt de longitud, li deien Galindo, que és, hui per hui, el propietari de “Pinturas
33 Galindo” en Castelló, i vam començar a tindre una bona relació. Eixe fet va fer que ens lliurarem
34 del servei de *cuartel*, teníem només que anar a entrenar i havíem acabat la nostra feina, vam anar
35 a una competició a Toledo, en les proves vam passar a semifinals i vaig arribar a la final i vaig
36 quedar el setè, vaig participar en els 100 m relleus i en els 200 m relleus. No vam tindre molta sort
37 quant a la classificació final, perquè vam estar en la final, però no dins del pòdium, però sí que,
38 d'alguna manera, va ser una experiència positiva dins de l'enriquiment personal a tots els efectes.

39 Això va suposar que en arribar al *cuartel*, pràcticament la “mili” ja la tenia conclosa i em va
40 cridar el capità i em va dir: “Senyor Doñate, me tindrà que fer vosté una setmana de *cuartel* per
41 que tinc a tots els *sargentos* revelats perquè acabarà vosté la *mili* sense haver conegut com es fa
42 una setmana de *cuartel*.” I jo vaig dir: “ a sus órdenes mi capitán como usted mande ” i l'última
43 setmana de “mili” la vaig fer de *cuartel*.

1 Com a anècdota, el dia que va morir Franco em tocava servici de cuina, allí pelant creïlles
2 quan van dir que Franco havia mort, i el que passa, l'estat d'alerta en eixos moments pel que
3 poguera passar.

4 T'afecta fins a cert punt, m'haguera afectat més si no haguera acabat els estudis, però tenint
5 acabats els estudis no va ser un perjudici massa considerable, sobretot perquè com estaves en el
6 "mundillo" tant educatiu com esportiu, eren coses que normalment feies habitualment, no va ser
7 una situació massa complicada.

8 - ¿Diguem en aquesta etapa, tant en la "mili" com, és a dir, els estudis de magisteri el
9 valencià es va tocar o seguia sent castellà?

10 No, no, tot castellà.

11 - ¿I en la "mili" igual no'?

12 Igual, el valencià fins a l'aprovació de la constitució pràcticament res. Nosaltres sí, a nivell local
13 sí que féiem algunes cosetes però sempre dins d'eixa voluntarietat, d'eixe seguir una preparació
14 enciclopèdica que dic jo, que tu vas llegint i vas mirant i assabentant-te però, pràcticament, a nivell
15 oficial no es va parlar en cap moment.

16 - Val, hem acabat el període de la "mili", hem acabat el període de magisteri, oposicions
17 aprovades...

18 Les oposicions les aprobe l'any 77. Les oposicions també és una cosa ben curiosa, jo me'n
19 vaig a jugar a futbol a Alcoi, vénen a buscar-me per a jugar a futbol en Alcoi i jo pose un
20 condicionant i és que em buscaren un lloc de treball, perquè no anava a estar només entrenant.
21 Aleshores, l'any anterior havia estat preparant les oposicions, no m'havien eixit massa bé, ja tenia
22 algun esquema de què eren i com podien anar les coses i eixe any el fet que estava en Alcoi com
23 a condicionant vaig posar que em buscaren feina en algun col·legi, per fer alguna activitat i no
24 perdre el contacte en l'educació, i em van buscar un col·legi com a monitor esportiu en una escola
25 que es deia La Uxola d'Alcoi. Feia les classes d'educació física als alumnes i a banda portava un
26 equip de futbol 7, que en aquell moment ja es jugava molt, es feien competicions de caràcter local
27 els dissabtes i me'n anava sempre que m'ho permetia, que no tenia alguna concentració ni ningun
28 viatge fora del poble per participar en el futbol, em permetia acompanyar als xiquets i d'alguna
29 manera eixe va ser el condicionant.

30 Es van convocar eixe any moltes places en Alacant l'estiu de 1977. Al estar allí, em vaig
31 matricular allí i vaig tindre la sort d'aprovar les oposicions, sort entre cometes, que de vegades,
32 quan menys t'ho esperes, de fet jo portava molt ben preparades anteriorment les oposicions, i el
33 fet que tenia un treball anterior em va significar centrar-me una miqueta més i no dispersar tant la
34 meua atenció i anava més centrat en aquelles coses que considerava més importants d'acord amb
35 el que havia vist que havia estat l'oposició anterior, aleshores vaig tindre sort, em vaig presentar
36 per la branca de matemàtiques i ciències naturals i vaig aprovar. En el setembre d'eixe mateix any
37 em van donar interí en el mateix Alcoi, en el col·legi, que hui ja no és col·legi que seria el
38 Cervantes.

39 - Ara parlem una mica d'eixa etapa, dels primers anys de docència, ¿com va començar? Les
40 seues funcions i en l'àrea i altres.

41 Jo vaig estar d'interí de l'1 de setembre del 77 fins a l'1 de gener del 78, any que em nomenen
42 propietari provisional, i jo ahí agafe una aula unitària, perquè eren aules unitàries per grau, i
43 començàvem a treballar l'EGB perquè era la llei en aquell moment, a partir de l'any 70, la llei

1 General d'Educació marca unes pautes en el que era primària i secundària, com allò era un centre
2 de primària i aleshores jo vaig agafar un 3r de primària.

3 D'alguna manera era una escola "d'anar per casa", hi havia pocs mestres, hi havia
4 menjador escolar també i un director professional nomenat del cos de directors, que encara no
5 estava extingit.

6 Guarde bons records d'aquella etapa, vaig conèixer a gent que, hui per hui, continuen sent
7 amics, vull dir que una etapa molt bonica. Els xiquets el fet que jugaves allí a futbol tenies un cert
8 de "feeling", el tracte era molt pròxim, inclús vaig tindre un cas d'un xiquet que va tindre un
9 problema important, de caràcter físic, que es va trencar una cama i jo anava de vesprada, quan
10 tenia un "ratet", a donar-li classes a sa casa i, per cert, en agraïment la mare d'aquell xiquet em va
11 regalar el primer diccionari de català, una anècdota per a tindre en consideració, és a dir, el primer
12 diccionari català que vaig tindre, el Pompeu Fabra, me'l va regalar la mare del xiquet que vaig
13 anar a donar classe de forma voluntària, sense cobrar cap "perra", perquè era un xiquet que tenia
14 jo a la meua classe.

15 Eixe mateix any, 77,78 i 79, comença a fer-se en Alcoi els cursos de l'ICE, Institut de
16 Ciències de l'Educació de la Universitat de València, i ahí ja veig que hi havia possibilitat
17 d'estudiar els graus de valencià, i trac el grau elemental el primer any i en el segon any el mitjà i el
18 superior el següent, la qual cosa em va servir a posteriori per a aconseguir el títol de Mestre en
19 valencià.

20 - ¿En tot el procés anterior, havies pensat alguna vegada de dir: jo vull ser, quan vas decidir
21 mestre entre estudis o futbol, vull ser mestre, volies anar cap a l'educació física en un
22 principi, quan vas decidir o que va fer dir: "jo vull ser docent de la meua llengua materna"
23 com és el valencià?

24 Jo ja allí en Alcoi, el fet que fora una zona valencianoparlant i molt arrelada, eixe fet ja era prou
25 normal, encara que la docència en l'escola es fera en castellà, la relació amb l'alumnat fora en
26 valencià, aleshores ja no trobaves eixa separació idiomàtica d'una llengua a l'altra, perquè clar,
27 ningú començava a plantejar-te res, venia un canvi perquè en el 75 havia mort Franco, estaves en
28 unes eleccions constituents, anava a fer-se una nova constitució, que s'aprova en l'any 76 crec...
29 no en el 78, es van aprovar les corts constituents i estic parlant-te de l'any 77, per tant estava el
30 perol al foc, estava en plena ebullició que d'alguna manera anava a fer-se un reconeixement
31 èxplícit a les autonomies i a les llengües maternes de cadascuna. Això i junt amb el fet que em
32 vaig involucrar en moviments en l'àmbit polític de caràcter nacionalista, en el Partit Socialista del
33 País Valencià, que era un moviment polític nacionalista, doncs ja em va motivar per dedicar-me a
34 l'ensenyament del valencià.

35 Encara tenies les teues situacions complexes, perquè era un moment en el qual es
36 produïen tots els canvis dins del cos de mestres a nivell nacional amb la qual cosa les relacions
37 que podies tindre, gent que et venia de fora o de Soria o Ciudad Real, això et crea un
38 condicionant, una miqueta especial, sobretot en les relacions professionals, en la de l'alumnat no
39 tant, vull dir jo que era tan pròxima eixa relació idiomàtica entre el mestre i l'alumne que el fet que
40 anara a eixa casa i els pares d'aquell xiquet em regalaren el diccionari, és perquè veien, sense jo
41 dir-los, que hi havia un "feeling" per la llengua.

42 - Aquest va ser el primer centre, ¿després va canviar, va seguir en el mateix?

43 Vaig continuar en el centre eixe com a propietari provisional i després l'altre any em van donar
44 Dénia, un col·legi públic, el Vessanes, de recent construcció. Ahí tinc la sort de coincidir en un

1 grup de persones molt “majets”, pel fet que ficarem en marxa eixe centre em va fer conèixer a
2 persones molt vinculades en el món nacionalista, per cert una d'elles és hui en dia un gran
3 escriptor que és Manel Joan i Arinyó, que el passat any el vam portar ací l'institut per fer unes
4 xerrades sobre la importància de la literatura en el món juvenil, i vaig coincidir amb ell, vam estar
5 convivint en ell una temporada i un altre company de valència, i vull dir que aquell any en Dénia
6 em va marcar molt perquè, a més a més, em va permetre tindre una tradició distinta, per exemple,
7 el director d'aquell col·legi va estar també alcalde de Dénia pel Bloc Nacionalista Valencià i
8 portava la coordinació del Carles Salvador, per La Marina, i em va motivar per anar a donar
9 classes del Carles Salvador a un poble que es diu Xaloc, un poble que està a La Marina Alta, allà
10 perdut per dalt de les muntanyes, i jo anava amb el meu “cochet” dos dies a la setmana, tenia 3
11 alumnes, però va ser una època molt bonica, eixe fet d'estar en contacte en persones majors que
12 no eren els que tenies en classe sinó que volien aprendre la llengua de forma voluntària i tenien
13 certa edat, d'alguna manera et motivava també al fet que tu seguies els mateixos passos.

14 Aquest fet va ser un moment clau en la meua decisió l'hora de destinar la meua carrera
15 cap a eixa línia, encara que després van sorgir una sèrie de situacions complexes que, això va ser
16 em pareix que era l'any 79, perquè l'any 80 em donen definitiu en Crevillent, i és l'any que em
17 case en la meua parella i anem a viure allà a Crevillent els dos perquè no sabíem els anys que
18 anàvem a estar. Allí tenia una aula de 5é de primària, però començava a donar alguna cosa en
19 valencià, les persones del centre que impartíem valencià crearem, dins del mateix poble, un grup
20 de coordinar, de com fer les classes i altres, i també vaig veure que, malgrat que era una població
21 que hi havia frontera lingüística amb el castellà, hi havia cert interès perquè la llengua prengué
22 importància en el camp educatiu. Això va ser un any que també va ser important.

23 Només vaig estar allí un any, el col·legi, no se si t'ho he dit, es deia el Francisco Candela,
24 està justet enfront del camp de futbol allí en Crevillent i aleshores el tema esportiu i el tema
25 acadèmic en cap moment el vaig perdre.

26 - ¿Al final sols va ser un any no?

27 Va ser un any perquè abans es feia un concurs que es deia dels “deumilistes”, consistia en què tu
28 podies concursar a escoles normals o podies concursar a pobles que tingueren major de 10.000
29 habitants, per això es deia el concurs de “deumilistes”, aleshores com Crevillent era poble de més
30 de 10.000, jo vaig demanar pobles de Castelló i València que tingueren més de 10.000 habitants
31 per si hi havia possibilitat d'accedir a aquests centres i vaig tindre sort i em van donar Sagunt, eixe
32 mateix any en el concurs i ahí vaig anar a l'Ausiàs March, un col·legi públic.

33 - Ahí ja vas arribant-te cap a casa.

34 Sí, ahí ja va ser un canvi important, ja que vam traslladar el domicili ací al poble, jo anava i venia
35 tots els dies, va ser en l'època que vaig tindre al meu fill en l'any 82 i ahí ja canviava, perquè el fet
36 que ja estaves situat amb un destí per a llarg termini, ja no era intenció de mourem molt ràpid
37 degut a la situació que s'estava produint, ja et dóna certa tranquil·litat, tindre un esquema de què
38 volies, una integració major dins del claustre de professors, això també és important tindre una
39 miqueta de serenor, perquè si no sempre estàs pendent de què faré, què no faré, on me'n vaig, on
40 torne,... eixe fet que tenia una certa tranquil·litat encara que després no va ser tal, es van produir
41 a nivell polític una sèrie de situacions rares, perquè jo també estava dins l'ajuntament com a
42 regidor i em va fer tindre alguna situació rara.

43 Després de l'Ausiàs March, que vaig estar una temporada llarga, ix la LODE en el 85, i ahí
44 comença a diferenciar-se l'etapa de l'EGB i pràcticament l'any 86 em donen definitiu a Betxí i ,des
45 d'ahí, participem fins a l'any 91 en l'experiència que s'estava fent per a fer la reforma educativa del

1 cicle superior de l'EGB, com t'he dit abans, el cicle d'EGB suposava fins a 8é i en eixe període,
2 nosaltres l'escola de Betxí entrem en un projecte experimental, d'uns 4 anys o 5 anys, en el que
3 7é i 8é comencem a diferenciar com a un primer cicle de l'ESO que, posteriorment es programaria
4 en la LOGSE, eixe fet va suposar adquirir més experiència en el procés acadèmic.

5 Ahí vaig optar, en el mateix 90, va eixir l'ordre d'habilitacions, perquè clar com anaven a
6 passar alguns professors a fer eixa reforma educativa de l'ESO, es va obrir un període
7 d'adscripció, és a dir, cada professor podia presentar la seua titulació i l'adscrivien, va eixir una
8 taula d'adscripcions i t'adscrivien, jo em vaig adscriure per haver entrat en el cos per
9 matemàtiques i ciències, tenia adscripció per a donar matemàtiques i ciències, per tindre el títol de
10 mestre en valencià tenia adscripció per a donar valencià i català, i per donar el cicle de primària, el
11 cicle inicial o primària, per eixes 4 adscripcions podia anar funcionant. Com que van haver-hi pocs
12 professors que accedien, l'adscripció de matemàtiques i ciències naturals la va agafar el meu
13 germà, Tadol, aleshores quedava una plaça de valencià i a posteriori la vaig agafar jo i ja vaig
14 començar tot el procés donant valencià fins que vam entrar ací al centre, com a comissió de servei
15 primer i després ja em van donar com a mestre de secundària per a donar classe al primer cicle.

16 Diguem, des de la plaça definitiva del 86 has estat ací en Betxi fins a l'actualitat.

17 Sí, però en dos parèntesis, un concret abans d'arribar a Betxí, el curs anterior,
18 m'anomenen en comissió de serveis com a director de l'escola Censal de Castelló, una escola de
19 nova creació per a donar l'ensenyament tot en valencià, i la meua missió, dins de l'escola que vam
20 encetar en quatre mestres, era posar els fonaments per a obrir en Castelló una escola que
21 treballara les línies en valencià, que era l'any 86 concretament. Eixe parèntesi el tinc primer en
22 primer lloc i en el segon lloc tinc un altre, en l'any 92, quan em van nomenar assessor del CEP per
23 a eixir a explicar tots els processos que s'havien encetat de programes bilingües en els centres,
24 explicar els projectes d'ensenyament en valencià, d'incorporació progressiva al valencià o què
25 eren els projectes d'educació lingüística. Allí vaig estar un any en el CEP com assessor de
26 valencià.

27 - Diguem, ho va realitzar tot en primària fins al 90 amb les adscripcions, ¿a partir d'ahí va
28 començar la secundària ja?

29 A partir de la LOGSE del 90, comença a dividir-se primària i secundària.

30 - I diguem, en totes les adscripcions que vas presentar de matemàtiques i ciències i tal vas
31 anar cap a la secundària

32 Efectivament.

33 - ¿Durant aquests anys veies que el valencià anava agafant més forma no?

34 Efectivament, des de la promulgació de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià, el valencià ja
35 era més habitual, sobretot a nivell educatiu, a nivell de mitjans de comunicació no tant, que jo crec
36 que és ahí on ha estat el camp de batalla, a nivell de col·legis privats tampoc, també ha sigut un
37 camp que va tindre prou condescendència, jo pense que s'hauria d'haver fet obligat als centres
38 concertats a fer l'ensenyament en valencià, cosa que va ser una de les qüestions per les quals jo
39 vaig abandonar l'assessoria del CEP, perquè creia que hi havia altres mitjos per resoldre eixa
40 situació, perquè els centres concertats només es mou per la "perra" i un mig d'haver ficat en
41 marxa el tema de l'ús del valencià a nivell educatiu a tots els àmbits, haguera sigut una realitat,
42 centre que vol ser concertat ensenyament en valencià, eixe fet va ser el que va motivar de dir: "ey!

1 ja hi ha prou de fer de Sant Vicent Ferrer i anar a predicar la *buena nueva*”, perquè jo pense que hi
2 ha altres mitjans per aconseguir els objectius, i això va fer que abandonara l’assessoria.

3 - Després diquem, això estem parlant dels anys 90, educació secundària i ja ha seguit tot el
4 procés ahí. ¿Durant tot el procés aquest has seguit formant-te com a docent amb cursets
5 nous?

6 És precís, el fet que no hi haguera res a nivell institucional que marcara unes pautes de formació,
7 no significava que el docent no estava al dia. Concretament, ací al País Valencià, va haver-hi un
8 moviment important quant a la renovació pedagògica i és el que s’anomenaven Escoles d’Estiu.
9 Tots els estius es feien escoles en les quals es feien distints cursets per a què els seus
10 ensenyaments et serviren per a després aplicar-los a l’escola. Aleshores, jo he assistit a moltes
11 Escoles d’Estiu i, posteriorment, quan es muntaren els centres de formació del professorat vaig
12 encetar el primer curs fent comunicació audiovisual, la qual cosa em va servir moltíssim perquè
13 m’ha servit per a elaborar una sèrie de materials audiovisuals per poder aplicar-ho a l’aula. Vaig
14 tindre també els meus detractors en eixe aspecte, ja que no hi havia els mitjans a l’aula per tirar-ho
15 avant i el fet que d’utilitzar un ordinador, que la pantalla era menuda, a certs companys els
16 pareixia malament, jo no m’ha ficat mai en la tasca de ningú però es veu que en la meua es veu
17 que tot el món ha tingut dret a posar-se. Això em va servir per a moure una miqueta en el món
18 audiovisual, de fet tinc publicades unes diapositives per a l’ensenyament en el primer cicle de
19 l’ESO de valencià, vaig elaborar també per a pàrvuls un vídeo conte per aprendre la
20 lectoescriptura i, encara que no ho haja comercialitzat, sempre m’ha enriquit, fent alguna cosa
21 diferent al que sempre s’havia fet, encara que de vegades el fet de no tindre les aules
22 acondicionades et deixava una certa amargor, no podies tirar endavant eixe projecte. El fet que
23 agafara l’any 2009 la direcció del centre, guiat per eixa inquietud, vaig fer dotar a totes les aules
24 de monitors per a què es poguera accedir, a través de l’ordinador, en les classes a donar certs
25 materials curriculars per aquell professor ho volguera, ho tinguera preparat.

26 Continuant en la formació, després de fer el curs d’audiovisuals, jo vaig continuant
27 preparant cosetes i fent historietes, vaig fer també el curs de formació de directors, després he
28 estat en l’UJI fent algun curset sobre l’ensenyament de les llengües, he fet dos cursos de romanés
29 bàsic, he estat també en l’Escola d’Idiomes apuntat i m’ha tret el grau de A2 d’anglès, vull dir jo
30 que hi ha moments que no pares, he fet sobretot cursets adequats a la dinàmica del tracte escolar
31 com per exemple; prevenció d’abandó escolar, tractament d’alumnes conflictius, convivència
32 escolar, habilitats socials i resolució de conflictes, gestió del procés d’ensenyament aprenentatge,
33 la gestió de qualitat en un centre educatiu, xarxa de centres de qualitat en l’elaboració mapa de
34 processos i com ensenyar per competències, és a dir, per a tindre un poc de “vidilla” en el món
35 educatiu tens que estar sense parar, si no et pilla el tren.

36 - És el que parlem de l’educació continua.

37 L’educació continua l’has de fer-la sí o sí.

38 - Val més o menys crec que ja està quasi tot, la formació relacionada amb la docència que
39 això ja ho tenim, els canvis en les lleis educatives a partir de la LOGSE supose que el
40 valencià no ha canviat molt, ha seguit tenint les línies...

41 Sí, a veure, ahí depén que encara que tingues les eines i la voluntat sigui la de tirar endavant
42 el projecte, depén del govern de torn, a nivell de la Generalitat, li dóna més importància o
43 menys, i això és important. Els governs de dretes tenen por a perdre eixa gamma de bo que
44 tenien ocult amb la secessió lingüística, que si valencià o català, i tenen més reparo a l’hora de
45 desenvolupar alguna cosa que marque definitivament una situació ja, diguem, fixa i estable,

1 sempre estan tocant cosetes que si blanc, que si negre, que si naps, que si cols... mentre que
2 els governs d'esquerres sempre tenen més clar quin és el camí a seguir, que a vegades també
3 pensen una miqueta condicionats pel que els ve darrere, però que si que depén del caire que
4 tinga el govern de torn, polític, sí que se li dóna una miqueta més d'importància o menys a la
5 situació.

6 - Després de la consolidació com a docent, diverses feines, diguem a part de docent, ja en
7 aquests últims anys, parlant d'això del 2000 fins a 2016; ¿algun treball en l'educació fora
8 dels centres educatius? ¿Ha tingut algun altre treball relacionat amb l'educació?

9 Si, el treball relacionat amb l'educació ha sigut en el món esportiu, jo vaig traure el títol
10 d'entrenador de futbol juvenil i posteriorment el d'entrenador de futbol de regional, fins a tercera
11 divisió, i encara que he estat en algun equip gran, he estat en el Ribesalbes entrenant, he estat en
12 el Betxí com a segon entrenador juntament amb Pepe Morata, a banda vaig muntar l'escola de
13 futbol base a Betxí, vam estar molt de temps portant-la, després posteriorment quan van haver
14 alguns problemetes en l'escola de futbol ho va assumir l'ajuntament i automàticament no van
15 tindre cap consideració cap a la feina que s'havia fet i no es va contar per res amb nosaltres, i el
16 que vaig fer va ser anar-me'n a Vila-real vaig estar dos anys entrenant un Benjamí amb bons
17 resultats esportius, els dos anys campions, després posteriorment em van cridar en Onda, vaig
18 estar portant la direcció esportiva, de tot el que era l'escola de futbol i això també em va facilitar
19 tindre una miqueta de relació en el món esportiu tant en pares com en xiquets, et mous sempre en
20 el camp educatiu.

21 Després, a nivell personal, em mou prou el tema audiovisual i de fet porte una televisioneta
22 en marxa i el fet de gravar coses de caràcter cultural i esportiu m'ha encaminat també a la
23 docència, a donar a ensenyar allò que s'està fent en el poble, sobretot a la gent que per les seues
24 circumstàncies personals no pot estar al carrer o gent que passa una miqueta desapercebuda.
25 Aquesta faceta també hauré d'anar a poquet a poquet despenjant-la perquè la col·laboració per
26 part d'organismes oficials i d'entitats cada dia és menor i els costos són majors i també has de
27 valorar quan deixar-ho, però pense que quan u naix així acaba la seua vida així.

Annex 4. Context històric.

En la renaixença valenciana de finals del segle XIX i principis del XX, es constituí un valencianisme regionalista amb un limitat suport social. Renaixeren, entre una part dels joves, les ganes per cultivar la seua llengua i aparegueren institucions com Lo Rat Penat, colles d'excursionistes, partits d'esquerres (Pitarch, 1983) i agrupacions com Jove Germania treballaren per fer del valencià una llengua present a l'escola.

El 1932 es promulgaren les "Normes de Castelló", recopilades i publicades per Carles Salvador, quedant així fixada la grafia del valencià, la qual atorgà les directrius per a la seua normalització. (Agulló, 2011). D'altra banda durant el període de la Segona República Espanyola (1931-1939) sorgiren iniciatives com els avantprojectes d'estatut d'autonomia, imitant al català, però com a conseqüència de l'esclat de la Guerra Civil Espanyola (1936-1939) molts d'aquests quedaren truncats, ja que aquesta va resultar ser un impediment per dur-los a terme.

Als anys seixanta, alguns intel·lectuals es dedicaren a la normalització del valencià i aprofundir en la seua història i les manifestacions culturals, és aleshores quan assistim a la publicació del llibre "Nosaltres els valencians", de Joan Fuster, un dels llibres clau per comprendre la realitat social valenciana (Cucó, 1977; Nicolàs, 2004).

En el període de la transició, la burgesia valenciana que des de sempre havia sigut més propera a Madrid que a Barcelona, hi va prendre alguns dels símbols culturals amb la intenció de reforçar el seu poder polític. Es van produir disputes sobre la senyera, el nom i la llengua pròpia del país, emprats en la pugna pel poder al País Valencià. Així, mentre institucions com la Reial Acadèmia de la Llengua Espanyola utilitzava el terme català, la burgesia valenciana reivindicava el terme valencià com únic vàlid. (Agulló, 2011). En 1982 es va promulgar l'Estatut d'Autonomia a les Corts Espanyoles, acceptant el nom de Comunitat Valenciana en lloc de l'acceptació moderna de País Valencià, que apareix al Preàmbul de l'Estatut però no en cap article (Agulló, 2011), establint també el valencià com a llengua pròpia. Tot açò per via de l'article 143 de la Constitució Espanyola de 1978, destinat a comunitats que no havien aprovat l'Estatut d'Autonomia en la Segona República Espanyola i que foren considerades "no històriques". En el text reformat d'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana del 2006 es fa referència a l'idioma valencià, no obstant el castellà continua com a idioma oficial però no propi (Moncusí, Juan, 2011).

En els anys 80, el període postestatutari, el govern socialista promogué diverses iniciatives des de la Generalitat, com la Llei d'Ús i Ensenyament del valencià (LUEV), la introducció del valencià en a docència preuniversitària en 1983 i la creació de la Radiotelevisió Valenciana (RTVV) l'any 1984, la creació d'òrgans com la Direcció General i la Junta Qualificadora de Coneixements del

Valencià, competents en matèria lingüística, i el Servei d'Investigació i Estudis Sociolingüístics (Moncusí, Juan, 2011).

En 2001 el govern del Partit Popular constituí l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, declarat com la institució normativa de la llengua per l'Estatut d'Autonomia de 2006 i que utilitza les normes ortogràfiques de Castelló, aprovades el 1932 per diversos organismes valencians, fent favorable la unitat de la llengua (Estatut d'Autonomia de la C.V. 2006).